

A X. KONGRESSZUS ELŐTT

Betöltött feladatainak áttekintésekor és új munkaszakaszának megszervezésekor szívesen fordult mind a román nép, mind a vele együttélő hazai magyar nemzetiség a múlt nagy eseményeket hordozó jeles gondolkozóihoz, akik számára bírálati mérleget is, a jövőbe nyitó kulcsot is jelenthettek. Egyáltalán nem véletlen, hogy ez így van a szocialista társadalomszerkezet magaslatára ért nemzet és nemzetiség esetében is, a tudományos-műszaki forradalomhoz mért korszerűség, a minden vonatkozásban haladó pártosság bel- és külpolitikában egyaránt elkötelező áramában. A hagyományok százados tapasztalatokkal betáplált számítógépek jelzéseiként jutnak szerephez marxi—lenini gondolatrendszerünkben, s törvényszerű lehetőségeinkre figyelmeztetnek sajátos földrajzi és történelmi viszonylataink szerint.

Két nagy név merült fel napjainkban a közös múltból. Nicolae Bălcescué, aki a román demokratikus felemelkedés és nemzeti egység reális álmát az együttlakó nemzetiségekkel való elvi és gyakorlati megegyezés szellemében fogalmazta meg s Kelet-Európa nagy emancipációjába szötte bele szabad népének sorsát; és Petőfié, aki a néptestvérség élére kérte és várta népét, harcba szállva minden úri bűn és elnyomó szándék ellen... Nem az a jelentős most, hogy egyikük 150 évvel ezelőtt itt született és idegenben halt meg, másikuk 120 évvel ezelőtt idejött meghalni a világszabadságért. Szülőhelyet és sírt ölelnek körül koszorúzó tömegeink, hogy mindkettőjük idézésével egy megváltozott kor új viszonyai közt is hasznot merítsenek tanításaikból. Az országos ünnepek és megemlékezések a román nemzet és a vele egyesült, közösen élő és alkotó magyar nemzetiség szocialista önismeretébe és öntudatába fogadja be irányadó kalauzként mindazt, ami idők és rendszerek múlásán át kölcsönös felismerésekben és egymásraultaltságokban mind a mai napig érvényes.

Avagy nem tanulságos-e mindmáig a múlt ködfüggönyén áthalló szót, melyet Bălcescu franciaországi száműzetéséből 1852-ben küldött haza: „A kérdés, amelyet Erdélyben meg kell oldani, az volt, és ma is az, hogy kikiáltva az egyetemes polgárjogokat, vagyis az egyéni és nemzeti egyenlőséget, a románok, magyarok, szászok és székelyek keressék meg a békés együttélés módját, és egymással szövetségre lépve alkossanak államot... Nem kétséges, hogy a románok száma Erdélyben minden esetben természetes és jogos túlsúlyt biztosít nekik az ország ügyeinek intézésében...“ A románságot egyesítő s a székelység szabadságtörekvéseit felkaroló Mihály vajda uralkodásáról írt monográfia fel-emelő intése ez, melynek értelmét igazában csak ma érvényesíthette új társadalmi rendünk, a szocializmus. És nem a hely és idő törvényeiből

indul-e ki és szól hozzánk a magyar szabadságharc nemesi vezetőivel szembekerült és magára maradt Petőfi, amikor az Egyenlőségi Klub politikai programjában főíre-érthetetlenül leszögezi: „Egyesültünk a nyelvi különbözőségeken alapuló idegenkedések elenyésztésére, ennél fogva társadalmunk bármily nyelvet beszélő honpolgárt... szívesen lát tagjai közt.“ Bălcescu nagy kísérlete, hogy hidat teremtsen Kossuth Lajos és Avram Iancu forradalma közt, elkésett, de a költő-lelkű publicista-történész erkölcsi modellje éppen úgy máig szóló, sőt éppenséggel a mi korunkban ment át megvalósulásba, mint ahogyan a Bem nemzetközi forradalmárságához csatlakozott, az erdélyi táborban Bălcescu hívével és barátjával, Cezar Bolliac román forradalmárral közös arcvonalra került Petőfi igaza is túlélte az egymással tragikus ellentmondásba jutott forradalmak bukását.

Készülőben a Román Kommunista Párt X. kongresszusára a történelmi visszatekintés is erőgyűjtés az előttünk álló történelmi feladatokra, s a tömegeink érzésvilágában és gondolkozásában végigfutott két pályakép, a Bălcescué és Petőfié, egyaránt a mai mondandó jelentőségét fokozza fel. Mint amikor fénycsóvák kereszteződnek, s a közrevett tárgy felragyog, úgy izzik át — múlt és jelen egybevetésével — jövőt hitelesítő történelemmé a pártkongresszus vitára kiadott téziseiben a forradalmi emberség: „Pártunk a jövőben is ápolni fogja az egész nép soraiban a szocialista hazafiságot — amely becses politikai és erkölcsi értékek létrehozásának, a nemzet energiái serkentésének tényezője —, a forradalmi vívmányok megvédésének szándékát. Pártunk ugyanakkor a szocialista internacionalizmus szellemében neveeli a tömegeket. A szocializmus körülményei között a hazaszeretet harmonikusan összeforr a szolidaritással más népek iránt, internacionalista magatartással a világproletariátus, az egész világ forradalmi és haladó erőinek harca iránt.“

*

A mai ellentmondásos világpanorámába, imperialista és szocialista világ, valamint a feltörekvő harmadik világ, a volt gyarmatok és elmaradt országok együttlétezésébe s kapcsolataik szövevényébe mi saját nemzeti és nemzetiségi erőink egyesítésével és közös kifejtésével, egyetlen szorgalmas, alkotó családként illeszkedünk be. Vezető pártunk eredendő és élő marxi-lenini ideológiájára, szocialista köztársaságunk öntudatosan érvényesített szuverenitására támaszkodva valljuk a X. kongresszus téziseivel: „Pártunk és kormányunk síkra száll és síkra fog szállni azért, hogy erősödjék a cselekvő szolidaritás és együttműködés mindazon országokkal és népekkel, amelyek harcolnak az imperialista uralom ellen, s támogatja ezeknek az országoknak és népeknek az erőfeszítéseit nemzeti függetlenségük megvédéséért, a gazdasági és társadalmi haladásért, a nemzetközi élet küzdőterén való érvényesülésükért. A Román Kommunista Párt és országunk kormánya a jövőben is következetes politikát folytat a nemzetközi légkör szüntelen javításáért, a népek közötti barátság és együttműködés fejlesztéséért.“

Egy bensőséges bukaresti gyűlésen, ahol a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának plénuma a közelgő pártkongresszus téziseit és irányelv-tervezetét vitatta meg, egy író-küldött arról a történelmi példáról beszélt, melyet Románia Szocialista Köztársaság mutat fel a nemzeti kérdésnek az egyenlőségen alapuló leninista megoldásával minden más olyan ország számára, ahol a nemzeti egyenlőségért még harcolni kell. A gyűlés résztvevői — magyar munkások, szövetkezeti parasztok és értelmiségiek — a pártdokumentum szellemében hazafias elkötelezettségként nyilvánították meg hűségüket a pártvezetés iránt, s kifejezték segítőkészségüket a nemzeti kérdés lenini megoldásának mindenkori fenntartásában bármely oldalról történő nacionalista törekvésekkel szemben.

Különös figyelmet váltott ki ezen a plenáris ülésen mindaz, amit a X. kongresszus Irányelv-tervezete az oktatás fejlesztésével és korszerűsítésével kapcsolatban tartalmaz. Nemegyszer tettük már mi is folyóiratunk hasábjain szóvá, hogy a hazai magyar művelődés és nevelésügy terén még bizonyos irodalom-centrizmus és humán-egyoldalúság kísért a múltból, s összhangot kívánunk az egyaránt jelentős és fontos reál és humán kulturális tájékozódás, szakmai felkészültség között. Ebben az értelemben üdvözölte a magyar nemzetiségű dolgozók képviselője is azt a pártfőrekvét, hogy „növeljük a szakmai iskolákban és munkahelyi tanonckodással szakképesített munkások számát és részarányát“, hogy „a szaklíceumok lesznek a középfokú káderek fő felkészítési formái“, továbbá, hogy „különleges súlyt helyezzünk a műszaki és gazdasági főiskolai oktatás fejlesztésére“. A X. pártkongresszus elé terjesztett javaslatok mindezeket a célkitűzéseket a magyar anyanyelvű tanulók alkotmányunkban biztosított jogaiból kiindulva úgy támasztották alá, hogy mind a szakmai nyelvezet anyanyelvi megértése és megszerzése, mind a helyes román nyelvtanulás eredményes legyen, s így korszerűen fokozódjék a hazai magyar nemzetiség hozzájárulása is a szükségelt szakkaderek kellő számú kiképzéséhez, a műszaki haladáshoz és a tudományos kutatások fellendítéséhez, vagyis végeredményben az 1971—1975-ös öt éves terv és az 1976 és 1980 közötti nemzetgazdaságfejlesztés országos sikeréhez.

Ha szükségszerűen előtérbe nyomul is — a munkatermelékenység és az általános életszínvonal további emelésének követelményeként — a technikai művelődés, nemhogy csökkenne, hanem éppen ellenkezőleg, a szocialista fejlődés törvényei szerint meg is növekedik a szellemi élet, a sajátos nemzeti kultúrák irodalmi és művészeti kincseinek, gondolati gazdagságának, erkölcsi ihletettségének közhatékonyasága. „Pártunk az egyetemes kulturális kincsek megismerésének és átvételének politikáját folytatja — hirdetik a X. kongresszus tézisei —, de úgy véli, hogy a hazai művészeti és irodalmi alkotóknak kötelességük következetesen megszólaltatni népünk szellemiségét, eredeti, valóságú művekben ábrázolni a szocialista társadalom sajátosságait. Az alkotók így ténylegesen hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a nemzeti értékek bekerüljenek az egyetemes kulturális értékek körforgásába.“ Mi sem természetesebb, mint az az odaadás, mellyel a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának plenumán részt vett írók, művészek és tudományos szakemberek megfogadták, hogy a romániai magyarság sajátos nemzeti kultúrájának fejlesztésével, eredeti irodalmi és képzőművészeti alkotásaikkal, zenei és színművészetükkel, történeti műveikkel, tudományos szaktevékenységük anyanyelvi népszerűsítésével és a román kultúra termékeinek műfordításával egyaránt hozzájárulnak az ország szocialista közművelődéséhez s a korszerű távközlési eszközök magyar nyelvű adásai útján is szívesen bekapcsolódnak a szocialista kultúra terjesztésébe a magyar tömegek között.

Mindezzel eleget is tudunk majd tenni annak az örömmel vállalt feladatnak, melyet a tézisek így fogalmaztak meg: „... a magyar, a német, a szerb, az ukrán dolgozók tanácsainak széleskörűen mozgósítaniuk kell az együttélő nemzetiségeket, hogy a román néppel való testvériség és együttes munka szellemében előmozdítsák a pártprogram végrehajtását, közös hazánk felvirágoztatását.“

*

Minden az emberért történik. A gondolkodó és cselekvő, javakat termelő és fogyasztó, családalapító és társadalmi-kulturális közösségekben élő ember boldogulásáért. A X. kongresszus tézisei értelmében: „Allamunk fejlődésének, a társadalmi tevékenység szüntelen fejlődésének és tökéletesedésének egyik fontos jellegzetessége

a szocialista demokrácia szüntelen mélyülése, az emberi személyiség teljes, zavar-
talan érvényesülése számára legkedvezőbb feltételek megteremtése." Ösztönös bur-
jázások, véletlenszerű tényészet helyébe a szakszerű tudományos társadalomszer-
vezés lép, minél inkább elejét véve a természeti erők anarchiájából származó em-
beri sorstragédiáknak. A román nemzetre s a vele együttélő nemzetiségekre egy-
aránt érvényes fejlődéstörvények érvényrejuttatásának lényeges feltétele azonban
a korszerű gondolatosság, az ideológiai tevékenység széles skálájú kibontása.

A régi társadalmi rendszerek farkaserkölcsével, kizsákmányoló és leigázó tö-
rekvéseivel s az ellentéteiket tükröző vagy leplező embertelen tudattartalmakkal,
elidegenedett felfogásokkal, anarchikus és nihilista nézetekkel, misztikus előítéle-
tekkel és anacionális sablonokkal mi az emberiség közös fejlődésének törvényszerű
lehetőségeit szolgáló kommunista tudományosság és valló-vállaló hit meggyőző és
felvilágosító munkásságát fordítjuk szembe, nem riadva vissza sohasem a termé-
keny vitától, a dolgok és eszmék minden dogmától mentes, szabad vizsgálatától.
Ennek a sokoldalú ideológiai tevékenységnek nyit utat pártunk a filozófiai kutatás,
a szociológiai vizsgálódás általános előmozdításával, s mint már júniusi számunk
vezérhelyén megjegyeztük, lapunk ki is veszi részét mindabból, ami a marxi-lenini
elmélet állandó előbbrehaladását és tökéletesedését szolgálja akár a tapasztalat,
akár a szabad véleményeserek útján.

Amikor pártunk leszögezi, hogy „az új rend megteremtése és fejlesztése tuda-
tos folyamat“, tulajdonképpen már ki is fejezte annak alapvető szükségét, hogy
egyén és közösség, család és munkaegyüttes, nemzetiség, nemzet és az állampolgá-
rok összessége csakis állandó tanulással, egyre magasabb fokú művelődéssel ala-
pozhatja meg érvényesülését. A felemelkedés legelső eszköze magánéletben és köz-
életben egyaránt a kellő tájékozódás korunk nagy tudományos-műszaki forradal-
mában, s a szükséges szakosodás keretében is meg kell őrizni, ki kell lombosítani
a világnézet és társadalomismeret egészét. E tekintetben különleges feladatok vá-
rnak falun-városon, tömegeink hullámzó életében mindenütt az értelmiségre, mint
olyan rohamosan növekvő társadalmi rétegre, melyben a tudás felhalmozódik s a
szocialista társadalmi felelősség dinamikájával terjed és szaporodik is tovább,
anyagi erővé válva a tömegek köztudatában és kulturális szintjének az életszínvo-
nallal egyidejű emelkedésében. Ebben az értelemben működünk eddig is, bevonva
a hazai magyar egyetemi és főiskolai hallgatóság legjavát is lapunk szellemi mun-
kájába. Feladatainknak megfelelően a kongresszus téziseinek elsősorban ezen a
téren, a hazai magyar tudományos közgondolkodás korszerű fejlesztésével teszünk
eleget, állandó termékeny kölcsönviszonyban a román tudományos kibontakozással,
közösen törekedve mindenkor a világszínvonal elérésére.

Végső summájában erkölcsiséget sugároz a kongresszusi program, éppen ezért
a maga erőpróbájában nem alkalmi jellegű, hanem maradandó esemény és cselek-
mény. Vitákban, előkészületekben, s népünk színe előtt, majd a kongresszus mun-
kálatai közt is ez az erkölcsi többlet domborodik ki: az új közösségi ember magatar-
tása az élet, a világ nagy kérdéseivel szemben, ésszerű együttélésért és biztonságért,
békéért és haladásért, az emberiség legjobbainak nemzedékről nemzedékre átörök-
lött humánuma szerint.

KORUNK